

Etnocídium a szomszédban

Mi lesz a műtárgyakkal?

Ecikk születésekor az ukrajnai orosz invázió majd egy hónapja tart. A harcoló felek jellemzően egymásnak ellentmondó adatokat hoznak nyilvánosságra veszteségeikről, de a legvalószínűbb, hogy eddig körülbelül 900 civil vált a konfliktus áldozatává – nagyjából feleannyi, mint a Luftwaffe 1937-es baszkföldi támadása során, mely a háborúellenesség egyik szimbólumát, Picasso *Guernicáját* ihlette. Az ENSZ menekültekért felelős szervezete, az UNHCR¹ szerint eddig nagyjából 3,1 millióan hagyták el Ukrajnát, de a számok majd csak a konfliktus befejeződését követően válnak hitelessé, mint ahogy a kulturális téren elszenvedett veszteség mértékére is csak később fog fény derülni. Egyelőre az biztosnak tűnik, hogy az UNESCO világörökségi helyszíneire nem terjedtek ki a harcok, de az 1526-ban alapított szvjatohirszki kolostort március 12-én, a mariupoli színház épületét néhány nappal később érte bombatalálat.

A műemlékek és -tárgyak védelme az emberlételek veszélybe kerülése esetén másodrendű, de mivel Putyin kétségbe vonja Ukrajna létjogosultságát, ezért az ország kulturális javai megőrzésének jelentősége felértékelődött. A kialakult helyzetben az sem kizárható, hogy az orosz alakulatok a társadalom demoralizálása érdekében a múzeumok és más intézmények ellen is támadásokat fognak végrehajtani, melynek végső célja az ukrán kultúra felszámolása, etnocídiuma lenne.

Putyin nyugati szomszédjának vezetőit neonácikként igyekszik feltüntetni, holott éppen az ő agresszív politikája eleveníti fel a hitleri időket. A nácik az embertömegek hatékony megsemmisítése mellett a kultúra likvidálásában is jeleskedtek, melynek sajátos jelensége volt a könyvégetés; a berlini állami operaház melletti téren például 25 ezer kötetet semmisítettek meg egy éjszaka alatt. Ennek az eseménynek állítanak emléket a macskakövek közé süllyesztett, üveglappal letakart üres könyvespolcok, Micha Ullman *Üres könyvtár* című alkotása. Ami pedig a képzőművészet likvidálását illeti, 1942 nyarán a párizsi labdaház mellett mintegy négyezer műtárgyat égettek el máglyán, köztük Klee, Miró, Picasso és Dalí alkotásait, de a világháború folyamán csak Ernst-Ludwig Kirchner művei közül legalább hatszáz darabot pusztítottak el, ami valószínűleg közrejátszott a festő pszichikai állapotának megrendüléséhez és öngyilkosságához,

bár ez utóbbival kapcsolatban egy fegyverszakértő kétélyeinek adott hangot. A világháború második felében különösen németországi gyűjtemények váltak hamuvá, köztük olyan képekkel, mint Van Gogh *Úton Tarascon felé* című festménye, Caravaggiótól a *Szent Máté és az angyal* vagy Courbet *Kötőrőkje*, mely nagy valószínűséggel a Drezdára ledobott 3900 tonna bomba nyomán semmisült meg, de a felsorolást sokáig folytathatnánk.

↑
Conrad
FELIXMÜLLER:
*A szóok Nr. 1, Otto
Rühle, 1920, olaj,
vászon*
Nationalgalerie -
Staatliche Museen
zu Berlin
HUNGART © 2022

Ernst Ludwig KIRCHNER:
Potsdamer Platz, 1914,
olaj, vászon, 200×150 cm
Neue Nationalgalerie,
Berlin
→

Oroszország a náci invázió eredményeképpen eltűnt kulturális javainak számát 1.148.908 darab tárgyra teszi, a II. világháborúban elesett állampolgárait pedig több mint 20 millió főre, ezért a Németországból 1945-ben el-tulajdonított 200 ezer műalkotást és 2 millió könyvet továbbra is hadizsákmánynak tekinti. Ezt elkerülendő, az ukrain gyűjtemények biztonságba helyezése fokozott tempóban zajlik. Az *Asortymentna kimnata* elnevezésű ukrain művészcsoporthoz az invázió megkezdése óta titkos helyekre szállítja a műtárgyakat, hiszen „ez a háború [...] a kultúrák háborúja is” – mondja a kollektíva egyik alapítója. Az ukrain Terror Múzeum vezetője által létrehozott múzeumi krízisközpontba nyugati szervezetektől jelentős támogatás érkezett, a vészhelyzeti művészalapot tevékenysége az ukrán alkotók munkájának folytonosságát hivatott biztosítani, az ukrán kulturális örökség megmentésében a lengyel múzeumok közössége eközben összehangolt segítséget nyújt. A Velencei Biennálén való részvétel most különösen nagy súllyal bír, ezért a kurátorok a kiválasztott műveket, köztük Pavlo Makov *A kimerülés szökőkútja*. *Acqua Alta* című munkáját már korábban átszállították a biztonságos Ausztriába.

Ukraina legnagyobb művészeti múzeuma, az ikonfestés aranykorát bemutató, lvivi Andrej Sepvickij falai mára csupaszon állnak, a 100 ezer tétel nagy részét már levitték a pincébe – mondja sírva az intézmény igazgatója a Deutsche Welle televízió riportjában.

A sors iróniája, hogy a Harkovi Művészeti Múzeum gyűjteményében nagy számú orosz alkotótól származó mű is található, melyet az intézmény munkatársai szintén evakuáltak, különben az orosz haderő megsemmisítette volna. Ez is mutatja Putyin háborújának értelmetlenségét.

Újra bebizonyosodott, hogy ha a hatalom egy ember kezében összpontosul, az katasztrofális következményekkel járhat. Nagy kérdés, hogy a pusztító nyugati gazdasági szankciók ellenére Putyin meddig tart ki lázálma mellett. Ki gondolta volna a koronavírus közepette, hogy titkon Kadhafi sorsával incselkedik? Bár Moszkva ezúttal nem közvetlenül minket fenyeget, de a független Ukrajna lerohanása a 20. század legsötétebb óráit idézi meg. Most látszólag kívülről figyeljük az eseményeket, de valójában mi is benne vagyunk a történetben. 1956 üzenete aktuálisabb, mint bármikor.

1 United Nations High Commissioner for Refugees